

**Література:**

1. Агеєва І.С. Можливості використання анімаційних програм в туризмі // Молодий учений. – 2012. – № 6. – С. 123–125.
2. Байлик С.І., Кравець О.М. Організація анімаційних послуг в туризмі. Навч. посібник. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 197 с.
3. Килимистий С.М. Анімація в туризмі: Навч. посібник / С.М. Килимистий. – К.: Видавництво ФПУ, 2007. – 188 с.
4. Конспект-лекцій з дисципліни «Організація анімаційних послуг в туризмі» / Гарбера Ольга Євгенівна. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 78 с.
5. Скрипченко І.Т. Українсько-російсько-англійський термінологічний словник довідник з туризму для майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту / І.Т. Скрипченко. – Дніпропетровськ: ПФ «Стандарт-сервіс», 2014. – 163 с.
6. Скрипченко І.Т. Туристична анімація як складова професійної підготовки фахівців до роботи у сфері дитячо-юнацького туризму (Здоров'я, спорт, реабілітація) Харківський нац. пед. університет імені Г.С. Сковороди, Т. 2. – № 4. – 2016.

**References**

1. Ageeva, I.S. (2012) Possibilities of using animation programs in tourism // Young scientist.
2. Baylik, S.I. & Kravets, O.M. (2008) Organization of animation services in tourism. Teaching. manual. - Kharkiv: KNAMG.
3. Kylymystiy, S.M. (2007) Animation in tourism: Textbook. manual / S.M. Kylymystiy. - Kyiv: FPU Publishing House.
4. Synopsis of lectures on the subject "Organization of animation services in tourism" / Garbera Olga Yevgenivna. - Ternopil: TNEU, (2013)
5. Skripchenko, I.T. (2014) Ukrainian-Russian-English terminological dictionary reference book on tourism for future specialists in physical education and sports / I.T. Skripchenko. - Dnepropetrovsk: PF "Standard Service".
6. Skripchenko, I.T. (2016) Tourist animation as a component of professional training of specialists to work in the field of children and youth tourism (Health, sports, rehabilitation) H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University Vol.

УДК796.5:502/504

**Мовчан В.П.**

**старший викладач кафедри спортивних дисциплін і туризму,  
ДВНЗ «Переяслав – Хмельницький державний педагогічний  
університет імені Григорія Сковороди».**

**ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ**

Стаття висвітлює актуальні питання активного відпочинку та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні, як одного з напрямів туристичної діяльності, що є одним із найдемократичніший видів активного відпочинку і характеризується специфічною формою народної творчості, вільним вибором форми власної активності, що реалізується в умовах похідного життя на самостійно розробленому маршруті. Зроблений аналіз особливостей екологічного туризму дозволяє дійти висновку, що цей вид туризму - найсучасніша технологія продукування у людини здорових духовних і фізичних якостей, пізнавальних і самозберігальних початків при мінімальних витратах держави і мандрівника. Наведені найбільш характерні риси екологічного туризму, що має глибоке коріння в історії нашої країни. Розглядаються теоретичні основи формування здорового способу життя засобами екологічного туризму. Доведено, що екологічний туризм - це соціально-орієнтована сфера і спосіб життя значних верств населення, який служить ефективним засобом фізичного оздоровлення, етичного розвитку і самовдосконалення людини, виховання дбайливого ставлення до природи і пам'яток культури, взаєморозуміння і взаємоповаги народів і націй.

**Ключові слова:** екологічний туризм, активний відпочинок, здоровий спосіб життя, засоби, перспективи.

**Мовчан В.П. Экологический туризм как одно из средств активного отдыха.** В статье рассматриваются актуальные вопросы активного отдыха и перспективы развития экологического туризма в Украине, как одного из перспективных направлений туристической деятельности, демократичный вид активного отдыха, который характеризуется специфической формой народного творчества, свободным выбором формы собственной активности, реализуется в условиях походной жизни на самостоятельно разработанном маршруте. Сделанный анализ особенностей экологического туризма позволяет сделать вывод, что этот вид туризма - современная технология выработки у человека здоровых духовных и физических качеств, познавательных и самосохраняющих начал при минимальных затратах государства и путешественника. Приведены наиболее характерные черты экологического туризма, имеющего глубокие корни в истории нашей страны. Рассматриваются теоретические основы формирования здорового образа жизни средствами экологического

туризма. Доказано, что экологический туризм - это социально-ориентированная сфера и образ жизни значительных слоев населения, служит эффективным средством физического оздоровления, нравственного развития и самосовершенствования человека, воспитания бережного отношения к природе и памятникам культуры, взаимопонимания и взаимоуважения народов и наций.

**Ключевые слова:** экологический туризм, активный отдых, здоровый образ жизни, средства, перспективы.

**Movchan V.P. Ecological tourism as one of active recreation.** The article covers current issues of active recreation and prospects of development of ecological tourism in Ukraine as one of the most promising trend in tourism, the most democratic type of leisure that is characterized by a specific form of folk art, free choice form their own activity, implemented in conditions of camp life to self developed route. The analysis features eco-tourism leads to the conclusion that this type of tourism - the most advanced technology in producing human healthy spiritual and physical qualities, cognitive and self perpetuating starts with minimal state and traveler. Are the most characteristic features of eco-tourism that has deep roots in the history of our country. The theoretical foundations of a healthy lifestyle means ecological tourism. It is proved that eco-tourism - a socio- oriented area and living large segments of the population, which serves as an effective means of physical health, ethical development and human self and bring respect for nature and cultural monuments, mutual understanding and respect of peoples and nations.

Ukraine has significant opportunities for the dynamic development of tourism and recreation, expanding international cooperation in this area. The tourist movement in Ukraine has a long historical tradition. After Ukraine gained independence, the tourism movement, and especially its private sector, began to develop actively.

**Key words:** ecotourism, healthy lifestyle, tools, perspectives.

**Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій.** Розвиток туризму відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем держави. В багатьох країнах світу саме за рахунок туризму створюються нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу країни. Розвиток сфери туризму сприяє підвищенню рівня освіти, вдосконаленню системи медичного обслуговування населення, впровадженню нових засобів поширення інформації тощо. Туризм безпосередньо впливає на соціальне, культурне й економічне життя держави. Україна має значні можливості для динамічного розвитку туристської та рекреаційної галузі, розширення міжнародного співробітництва в цій сфері. Туристичний рух в Україні має давні історичні традиції. Після набуття Україною незалежності, туристичний рух, і особливо його приватний сектор, почав активно розвиватись.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що теоретичного обґрунтування сутності сучасного екологічного туризму як одного із засобів активного відпочинку в природному середовищі не вивірено, але в сучасній науковій літературі зустрічаються трактування понять «активний відпочинок», «екологічний туризм». Розвиток в Україні туризму, який на сьогодні перетворився на багатостороннє явище, що поєднує економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти, має невичерпний потенціал для постійного прогресу, тісно поєднується з багатьма галузями економіки, що зумовлює його провідне місце у соціально- економічному житті країн і народів [4.с.23]. Туризм - найдинамічніша галузь у світі, чинник економічного та культурного розвитку, захисту навколишнього середовища та історико-культурної спадщини, міжнародного взаєморозуміння, миру, дотримання прав людини та основних свобод без різниці у расі, статі, мові та релігії. Туризм - економічне джерело створення нових робочих місць та отримання прибутку, розвитку інфраструктури промисловості [1.с.122; 2.с.25;].

З початку 80-х років нашого сторіччя намітилося зрушення в пріоритетах мандрівників. Замість жаркого сонця все частіше перевага віддається тінистим лісам, а замість міських громад - поселенням традиційних народностей. Це примушує говорити про феномен так званого екологічного туризму, особливого сектора туристської області, який, по деяких оцінках, вже охоплює більше 10% туристського ринку, а темпи його зростання в 2-3 рази перевищують відповідні темпи у всій індустрії туризму [3. с. 69;].

Екологічний туризм (екотуризм) набуває усе більшого поширення у сучасному світі. Однак уже помітне виділення двох шляхів розвитку екологічного туризму – "американського" та "європейського". Перший формується у вигляді організації спортивно-туристських подорожей в екстремальних природних умовах, другий - у формі організованого відпочинку у сільській місцевості із залученням до традиційної місцевої культури (в Україні цей вид туризму називають сільським зеленим або агротуризмом). Україна володіє достатніми екотуристичними ресурсами, використання яких, поряд із зростаючим попитом на туристичні послуги, закономірно призведе до інтенсифікації розвитку інфраструктури та територіальної організації екотуристичної діяльності [5.с.23].

У Законі України «Про туризм», Урядових програмах розвитку туризму в Україні до 2005 та 2010 рр., інших законодавчих актах і нормативно-правових документах, поруч з актуальними питаннями внутрішнього та міжнародного туризму, значне місце посідають проблеми масового розвитку різноманітних видів туризму та шляхи їх вирішення.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що екологічний туризм - один із найперспективніших напрямів туристичної діяльності. Це самостійна, соціально- орієнтована сфера і спосіб життя значної частини суспільства, для якої екологічний туризм є ефективним засобом фізичного оздоровлення, етичного розвитку і самовдосконалення, по суті не є сферою послуг.

Екологічний туризм можна віднести до ефективних засобів виховання дбайливого ставлення до природи, оскільки це унікальний соціальний засіб спілкування між людьми і природою, заснований на реальному ознайомленні з

життям, історією, культурою і звичаями тих регіонів, де проходять маршрути походів. Це найдемократичніший вид активного відпочинку, що характеризується специфічною формою народної творчості, вільним вибором форми власної активності, що реалізується в умовах похідного життя на самостійно розробленому маршруті.

Феномен цього масового руху полягає в тому, що при мінімальній підтримці держави він може успішно реалізовуватися в складних економічних умовах сьогодення. Цьому сприяє висока доступність, у тому числі матеріальна, активних видів туризму для всіх категорій і вікових груп населення, починаючи з дітей дошкільного віку і закінчуючи людьми похилого віку, а також придатність значна частини території України для занять екологічним видом туризму.

**Метою дослідження** є аналіз стану та перспективи розвитку екологічного туризму як найперспективнішого напрямку туристичної діяльності в Україні і одного із засобів активного відпочинку на основі досвіду минулого.

**Завдання дослідження** вивчити і узагальнити досвід та дослідницькі роботи що розглядали розвиток екологічного туризму в Україні. Обґрунтувати сутність екологічного туризму як одного із засобів активного відпочинку в природному середовищі.

**Методи дослідження:** аналіз, узагальнення та систематизація науково-методичної літератури, праць вчених, нормативно-правових документів; порівняння, узагальнення інформації, з метою окреслення сутності, змісту й особливостей активного відпочинку та екологічного туризму.

**Виклад основного матеріалу.** Екологічний туризм (екотуризм) набуває усе більшого поширення у сучасному світі. Причому, темпи зростання популярності екологічного туризму прямо пропорційні темпам зменшення кількості незмінених природних та традиційних культурних ландшафтів. Існує два основні напрямки екологічного туризму. Відповідно до першого з них, головним об'єктом екотуризму є малозмінені природні території. Цей напрямок виник у США у середині 80-х років ХХ ст. в рамках організації туристських мандрівок у найбільш віддалені і неосвоєні регіони світу. Паралельно об'єктами екотуризму у США стали також місцеві національні природні парки. Другий напрям розвитку екотуризму, який набув поширення насамперед в Європі, і в Україні зокрема, спрямований на відвідування, поряд із малозміненими людською діяльністю природними територіями, і об'єктів традиційної місцевої культури. У зв'язку із зосередженням уваги на організації відпочинку насамперед у сільській місцевості, цей напрямок екологічного туризму у нас часто називають сільським або агротуризмом. Саме другий напрямок розвитку екотуризму є, на нашу думку, найбільш перспективним, з огляду на стрімке скорочення кількості малозмінених природних ландшафтів, у тому числі і в Україні. Проаналізувавши основні напрямки розвитку екологічного туризму у світі, а також, беручи до уваги основні положення концепції "сталого розвитку", можемо зробити висновок, що екотуризм - це туристська діяльність, метою якої є пізнання особливостей малозмінених природних і традиційних культурних ландшафтів за умови збереження ландшафтного різноманіття. В Україні екологічний туризм перебуває на початковій стадії розвитку. Екотуристичні мандрівки організуються переважно на самодіяльному рівні, комерційна діяльність у цьому напрямку лише зароджується. Однак уже помітне виділення двох шляхів розвитку екологічного туризму – "американського" та "європейського". Перший формується у вигляді організації спортивно-туристських подорожей в екстремальних природних умовах, другий - у формі організованого відпочинку у сільській місцевості із залученням до традиційної місцевої культури (в Україні цей вид туризму називають сільським зеленим або агротуризмом). Україна володіє достатніми екотуристичними ресурсами, використання яких, поряд із зростаючим попитом на туристичні послуги, закономірно призведе до інтенсифікації розвитку інфраструктури та територіальної організації екотуристичної У процесі дослідження означеного напрямку туристичної діяльності нам вдалося виявити найхарактерніші риси екологічного туризму, а саме: екологічного туризм має глибоке коріння в історії нашої країни. Всі аспекти туристської подорожі є продовженням традицій і прагнень українських мандрівників-землепроходців.

Екологічний туризм - це джерело створення інтелектуального продукту у сфері розробки теорії і практики туризму (стратегії, тактики, техніка ходіння), створення новітніх туристських маршрутів (у тому числі і комерційних), сучасного спорядження і кваліфікованих кадрів (гідів, інструкторів). Вся діяльність людини в екологічному туризмі природна і натуральна, тому в сьогоденні він є найефективнішою системою занять, що компенсує недоліки сучасного середовища й автоматично створює школу із самовиховання населення.

Для заохочення і розвитку руху держава і сама людина витрачає мінімальні фінансові кошти (не потрібні дорогі басейни, стадіони й інша матеріально-технічна база) - необхідні лише туристські фірми і клуби, як організаційно-методичні і просвітницькі центри, доступне туристське спорядження і система туристських притулків.

Аналіз особливостей екологічного туризму дозволяє дійти висновку, що цей вид туризму - найсучасніша технологія продукування у людини здорових духовних і фізичних якостей, пізнавальних і самозберігальних основ при мінімальних витратах держави і мандрівника. Однією з найважливіших цілей руху є формування здорового способу життя людини і суспільства в цілому, що має велике державне значення і зумовлює вирішення таких завдань, повернути молодому поколінню прекрасний світ екологічний туризм і розвивати його як ефективний засіб виживання людини в природному і міському середовищі. Важливе державне значення має і соціальна спрямованість екологічного туристського руху. Його соціальне завдання полягає в тому, щоб залучати саме соціально незахищені верстви населення України, адже це найдешевша і найдоступніша форма відпочинку, школа соціальної адаптації населення до стресових ситуацій. До дев'яностих років минулого сторіччя сформувалася нормативна база екологічного туризму, спрямована на безпеку проведення туристських походів і подорожей, а також розрядні вимоги; система правил, що забезпечує безпеку; класифікація маршрутів, перевалів, вершин, каньйонів, річок, печер; каталоги перевалів і вершин тощо.

За останній час створений величезний інтелектуальний потенціал, який сформував екологічний туризм, що базується на туристському русі. Наукова проблематика в екологічному туризмі має синтетичний характер, оскільки очевидними аспектами туристської діяльності є такі, як соціальний і економічний, психологічний і педагогічний, медико-біологічний, екологічний і географічний, технічний і технологічний, що і знаходить останнім часом віддзеркалення в більшості науково-прикладних конференцій з даного виду туризму. На жаль, науковий потенціал туризму ще дуже малий. Просування у бік підвищення цього потенціалу - чи не найважливіше завдання діяльності тих, хто займається науковими дослідженнями у галузі туристської діяльності.

Екологічний туризм має практично необмежену нагоду залучення до занять активним відпочинком на туристських маршрутах, оскільки не вимагає створення спеціальної дорогої матеріальної бази. На екологічних туристських маршрутах (без введення додаткових місць мешкання) можливо приймати значну кількість не тільки наших, але й іноземних туристів, що прагнуть до такого відпочинку.

Досвід роботи в цьому напрямі дозволяє дійти висновку, що основними центрами із залучення широких верств населення до регулярних занять екологічним туризмом є туристські клуби.

Раніше для виконання висунутих перед системою завдань із забезпечення масовості, спортивні клуби надавали практичну допомогу численним туристським секціям і фізкультурним колективам, станціям юних туристів, органам народної освіти, оскільки робота з дітьми проводилася в системі центрів (станцій) дитячо-юнацького туризму, фінансування яких здійснювалось органами освіти. Аналізуючи сучасний стан екологічного туризму, ми дійшли висновку, що труднощі, з якими він зіткнувся сьогодні, в першу чергу, пов'язані із загальним соціально-економічним становищем, у якому знаходиться наша країна. На сьогодні всі колишні структури управління туризмом здебільшого припинили своє існування. Держбюджет, бюджети профспілок і організацій значно зменшені, а подекуди і зовсім не передбачають ніякої допомоги екологічному туризму. Значна кількість організацій, туристських фірм, клубів позбулася своїх приміщень і діє як суспільні організації. Збереглися об'єктивні причини уповільнення розвитку оздоровчого туризму. В результаті для ряду територій доводиться констатувати майже повну ліквідацію системи екологічного туризму, що склалася за багато років.

Аналіз діяльності багатьох туристських фірм і клубів довів, що не дивлячись на всі економічні труднощі в країні, екологічний туризм пройшов критичну точку свого падіння і намітилася, позитивна тенденція в його розвитку. Це стало можливим завдяки організаційній, методичній і фінансовій підтримки з боку держави, а також ініціативи лідерів федерацій і клубів екологічного туризму і, найголовніше, бажанню значних верств населення дешевим і ефективним способом вирішувати проблему свого відпочинку і здорового способу життя.

Всебічно розглянувши проблеми сучасного екологічного туризму, ми дійшли висновку щодо необхідності створення оптимальної системи організації й управління екологічним туризмом, оскільки це один із найважливіших чинників, що істотно впливає на масовість цього виду туризму, а, отже, потрібні кваліфіковані кадри для здійснення цієї організації, що, власне і є предметом нашого дослідження. Особливо важливим є оптимальний вибір організаційних форм для регіону, району, міста, області, де необхідно враховувати місцеві особливості розвитку екологічного туризму (наявність матеріальної бази туристських можливостей, забезпеченість туристськими кадрами тощо).

Аналіз публікацій з означеної проблеми дозволив нам дійти висновку про те, що суспільна структура апробувала різні шляхи виживання. Якось частина туристських фірм і клубів вирішила перейти до нової форми відносин - це симбіоз суспільної і комерційної організації. Фірму влаштувала ширма суспільної структури, а суспільна організація сподівалась одержати кошти для існування. В більшості випадків ідея не виправдала очікувань.

Суспільним організаціям, що займаються бізнесом, який теж вимагає величезних сил, часу і вміння, постійної зміни технологій, це не під силу, тому що беручись за бізнес, вони ставлять хрест на вирішенні завдань, що становлять її зміст і основу. З огляду на вищезазначене, вимальовувався основоположний принцип «трикутника», по різних боках якого знаходяться держава, суспільна організація і фірма-підприємець. Кожна сторона має свої особливості і повинна займатися своєю справою, але всі вони зацікавлені один в одному.

Держава виконує роль регулятора й арбітра - формує соціальне замовлення й умови його реалізації. Підприємець разом із суспільною організацією виконує іншу частину того ж соціального замовлення шляхом створення системи послуг. Регіональні туристські органи створюються за ініціативою туристів, що активно займаються питаннями розвитку екологічного туризму при підтримці інших організацій, зацікавлених в розвитку екологічного туризму.

Організаційна структура, склад, форма і напрям діяльності визначаються статутами, розробленими відповідно до вимог федерального закону «Про суспільні організації».

Основною інформаційною, технічною і матеріальною базою, а також місцем колективного спілкування є туристські клуби. За нинішніх економічних умов масове створення подібних клубів, у тому числі і на районному рівні, поки не реально. Може йтися про створення на перших порах суспільно-державних туристських клубів у містах і районних центрах. Найважливішою ланкою в розвитку екологічного туризму в регіональні є районні туристські клуби, які залежно від місцевих умов, можуть створюватися на основі типового положення про туристський клуб; у вигляді молодіжних туристських клубів як філіали наявних установ народної освіти відповідно до положень про ці установи; як суспільні організації відповідно до закону про них.

Основними ланками проведення масової туристської роботи залишаються клуби туристів (секції) при навчальних закладах, установах і підприємствах. Туристські клуби (секції), як і районні туристські клуби, є туристськими органами місцевого масштабу, головними завданням яких є масове залучення молоді й інших категорій населення, що вчиться, до занять всіма видами туризму, проведення роботи з сучасного, патріотичного і фізичного виховання туристів.

Суспільні об'єднання любителів туризму можуть мати й інші форми, наприклад, сімейні клуби, клуби за місцем проживання, відомчі туристські клуби, клуби по інтересах, які створюються як з правами, так і без прав юридичної особи. Зв'язок з такими об'єднаннями здійснюється, як правило, через районні або територіальні клуби туристів. Створення і розвиток всіх форм туристських об'єднань сприятиме зростанню масовості екологічного туризму в Україні.

**Висновки.** Отже, з огляду на вищезазначене можна зробити такі висновки: важливе державне значення має соціальна спрямованість екологічного туристського руху, оскільки саме цей вид туризму - це соціально-орієнтована сфера і спосіб життя значних верств населення; екологічний туризм служить ефективним засобом фізичного оздоровлення, етичного розвитку і самовдосконалення людини, виховання дбайливого ставлення до природи і пам'яток культури, взаєморозуміння і взаємоповаги народів і націй; екологічний туризм має необмежену нагоду залучення до занять активним відпочинком на туристських маршрутах, оскільки не вимагає створення спеціальної матеріальної бази; про необхідність створення оптимальної системи організації й управління екологічним туризмом, оскільки це один із найважливіших чинників, що істотно впливає на масовість екологічного туризму.

#### Література

1. Воробйова О.А. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій / О.А. Воробйова // Екологічні науки. - 2012. №2. - С. 119-129.
2. Гетьман В.І. Екотуризм: національні природні парки та біосферні заповідники / В.І. Гетьман // - К.: 2019 – 143 с.
3. Гоц Н.Є. Перспективи розвитку сільського туризму в Україні / Н.Є. Гоц, Т.З. Бубела, М.М. Микийчук // Актуальні проблеми економіки: наук. екон. журнал. - 2007. - №12. - С. 67-75.
4. Дехтяр В.Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму / В.Д. Дехтяр // - К.: Науковий світ, 2003-203с.
5. Козинець В.М. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: навч. посіб. / В.М. Козинець // - К.: Вид-во «Кондор», 2006. - 576с.
6. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. / М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор // - К.: Знання, 2011. - 344с. - (Вища освіта XXI сторіччя).
7. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. / Б.П. Пангелов // - К.: Академвидав, 2010. - 248 с.
8. Пангелова Н.Є. Теоретично-методичні засади туристсько-краєзнавчої роботи у вищих навчальних закладах: навч.-метод. посіб. / Н.Є. Пангелова, Б.П. Пангелов. Переяслав-Хмельницький: ФОП О.М. Лукашевич, 2015. - 214с.
9. Скалій О.В. Основи туризму: навч. посіб. / О.В. Скалій. - Т.: Астон-прес, 2003. - 235с.
10. Серебряй В.С. Туристсько-краєзнавча робота: проблеми і перспективи: Навчальний посібник / В.С. Серебряй // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2008. - №24. - С. 6-8.
11. Теорія і методика фізичного виховання / Методики фізичного виховання різних груп населення // Підручник під заг. ред. Т.Ю. Круцевич. - К.: Олімпійська література, 2012. - Т.2. - 292с.
12. Теребух А.А. Сутність та значення екологічно-туристичних ресурсів у контексті розвитку екологічного туризму в Україні / А.А. Теребух, М.Ю. Хім'як // Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення, проблеми розвитку. Зб. наук. праць. - 2012. - №727 - С. 449-454.
13. Тімець О. В. Туристсько-краєзнавча робота у вищому педагогічному навчальному закладі: організаційні та методичні аспекти. навч. посіб. реком. МОН України / О.В. Тімець, В.С. Серебряй, Ю.А. Грабовський, А.Л. Шипко – Умань: «Візаві», 2006. - 236с.

#### References

1. Vorobiova O.A. (2012), "Ekolohichniy turizm yak chynnyk staloho rozvytku pryrodno-zapovidnykh terytorii". Ekolohichni nauky. №2. - S. 119-129.
2. Hetman V.I. (2019), "Ekoturizm: natsionalni pryrodni parky ta biosferni zapovidnyky". K.: - 143 s.
3. Hots N.Ie. (2007), "Perspektyvy rozvytku silskoho turizmu v Ukraini". Aktualni problemy ekonomiky: nauk. ekon. zhurnal. №12. - S. 67-75.
4. Dekhtiar V.D. (2003), " Osnovy ozdorovcho-sportyvnoho turizmu". - K.: Naukovyi svit. -203s.
5. Kozynets V.M. (2006), "Bezpeka zhyttiedialnosti u sferi turizmu": navch. posib. K.: Vyd-vo «Kondor». - 576s.
6. Kliap M.P. (2011), "Suchasni riznovydy turizmu: navch. posib". - K.: Znannia, - 344s. - (Vyshcha osvita XXI storichchia).
7. Panhelov B.P. (2010), "Orhanizatsiia i provedennia turystsko-kraieznavchykh podorozhei". Navch. posib. - K.: Akademvydav. - 248s.
8. Panhelova N.Ie. (2015), "Teoretychno-metodychni zasady turystsko-kraieznavchoi roboty u vyshchyykh navchalnykh zakladakh": navch.-metod. posib. - Pereiaslav-Khmelnytskyi: FOP O.M. Lukashevych. - 214s.
9. Skalii O.V. (2003), "Osnovy turizmu". Navch. posib. T.: Aston-p 10.
10. Serebrii V.S. (2008), "Turystsko-kraieznavcha robota: problemy i perspektyvy". Navchalnyi posibnyk : Kraieznavstvo. Heohrafiia. Turizm. - №24. - S. 6-8.res. - 235s.
11. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia /Metodyky fizychnoho vykhovannia riznykh hrup naselennia // Pidruchnyk pid zah.red. T.Iu.Krutsevych. - K.: Olimpiiska literatura, 2012. - T.2. - 292s.
12. Terebukh A.A. (2012), "Sutnist ta znachennia ekolohichno-turystychnykh resursiv u konstekti rozvytku ekolohichnoho turizmu v Ukraini" Visnyk NU «Lvivska politekhnik». Serii Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia, problemy rozvytku. Zb.nauk.prats. №727-S.449-454.
13. Timets O.V. (2006), "Turystsko-kraieznavcha robota u vyshchomu pedahohichnomu navchalnomu zakladi: orhanizatsiini ta metodychni aspekty". navch. posib. rekom. MON Ukrainy . Uman: «Vizavi», -236s.